

SPRAVODAJ

1/2013

- Miestna akčná skupina OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“
- Aktivity MAS v roku 2013
- Úspešne zrealizované projekty v rámci opatrení 3.4.1 a 3.4.2
- Na návšteve v Kúdelnej izbe v Strečne
- Súkromná záchranná stanica pre zranené živočích v Zázrivej

Hľadáme spoločnú reč, ktorá sa volá partnerstvo

Vznik a pôsobenie nového fenoménu v oblasti regionálneho rozvoja v podmienkach miestnych samospráv a aktérov v týchto územiach na Slovensku sprevádzali a sprevádzajú rozpaky z jeho poslania, postavenia a fungovania. Preto urobiť rozhodnutie, zložené alebo jednoduché si vyžaduje určitú motiváciu. Možno určujeme význam úlohy v zmysle, čo to dá nášmu životu, aká významná úloha vyplní priestor v rozvoji územia lepšie ako by to dokázala centrálna úroveň.

Tí, ktorí boli pri zrode myšlienky vytvorenia tejto administratívno-správnej úrovne jej dali túto myšlienku a pretvorili ju do súčasnej podoby. Vytvorili pre ňu dostatočne životaschopné prostredie a dali jej účinné nástroje, aby mohla túto úlohu dostatočne naplniť v prospech celého mikroregiónu.

Poslaniu inštitútu miestnej akčnej skupiny predchádzalo poznanie, keď sa zrodila idea vyplývajúca z autentického poznania a dlhoročného pôsobenia oblasti samospráv, v snahe pomôcť im identifikovať ich úlohu a posilniť postavenie v oblasti rozvoja celého mik-

roregiónu. Autori určitým spôsobom „kládli svoju hlavu na klát“, pretože každá zmena, či už len návrh zmeny na úrovni miestnych samospráv vyvoláva často nechut k jej realizácii. Príčinou je nevedomosť o tom, čo a akým spôsobom by bolo treba zmeniť, a tiež nedostatočná motivácia u tých, ktorí by k zmene mali výrazným spôsobom prispieť.

Idea bola pretavená do konkrétnej podoby, kedy štatút MAS zadefinoval tieto podmienky a priniesol počiatočné finančné zdroje pre samotné samosprávy s príspevím odborných inštitúcií, podnikateľského a neziskového sektora.

Aj napriek určitým prekážkam nadobudla po troch rokoch naša miestna akčná skupina(MAS) jasné kontúry a podobu vo forme konkrétnych výstupov. Jedným z nich je aj občasník, ktorý práve držíte v rukách. Ten vám adresuje konkrétne činnosti organizácií, ktoré sa dlhodobo snažia prepájať teóriu a prax v oblasti integrovaného miestneho rozvoja. Vzniklo dielo, ktoré sa volá OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“, ktorej ambíciou je vytvoriť predpoklady pre presadenie

zlepšenia spravovania v oblasti regionálneho rozvoja na miestnej úrovni.

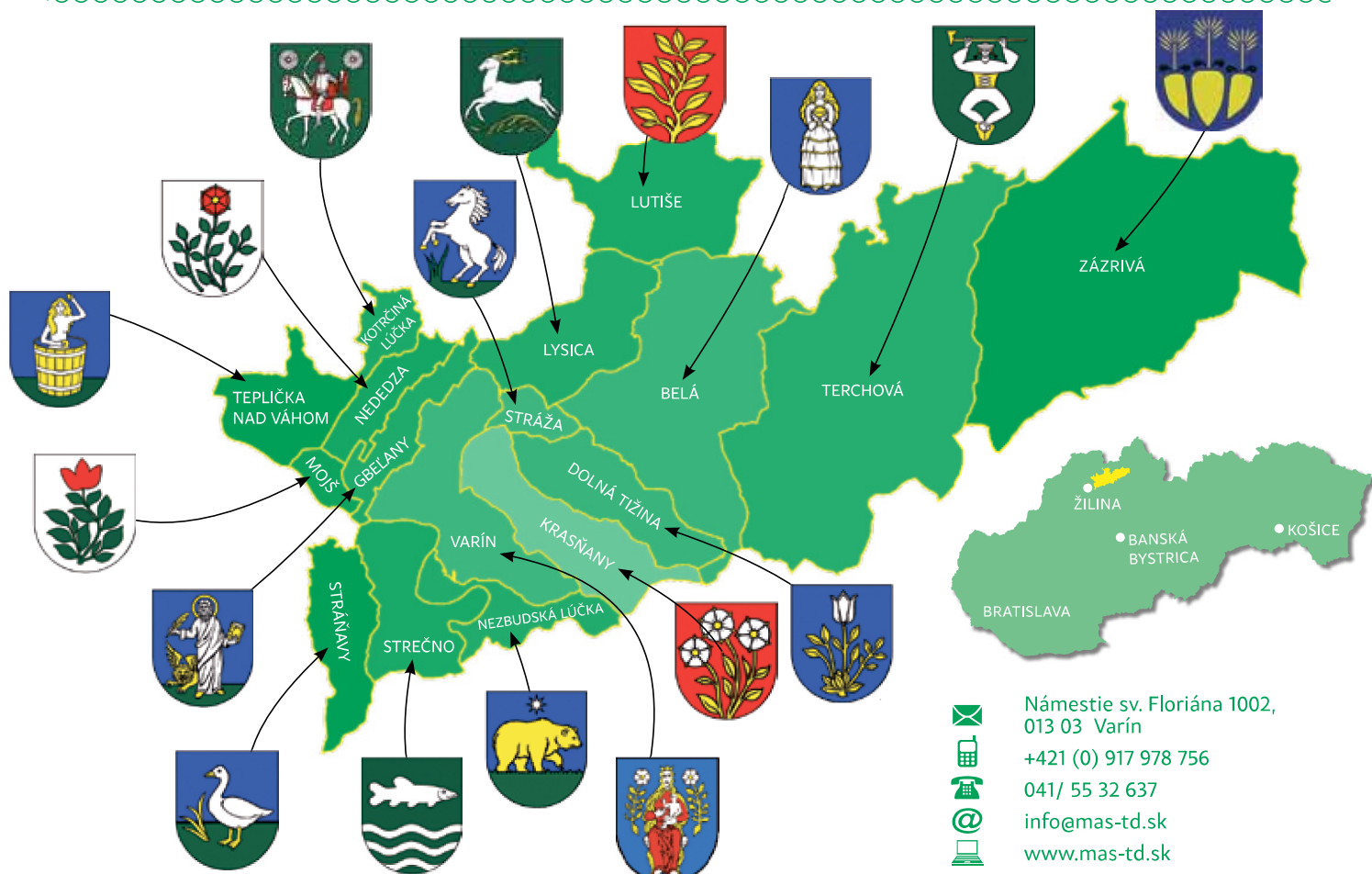
Ale sila samotnej myšlienky sa často prejaví až v čase, keď je možné ju reálne naplniť. Preto si uvedomujeme, že je potrebné a dozrel čas na zhodnotenie tejto činnosti.

Napriek občasnému pocitu, že ako „ľudia, ktorí predbehli svoju dobu a musia na ňu čakať v neútulných prístreškoch“, sme presvedčení, že sa to podarilo.

Prajem príjemné čítanie!

Ing. Ivan Dvorský
predseda OZ „Partnerstvo pre MAS
Terchovská dolina“

Miestna akčná skupina OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“

„Tradične aj inovatívne, pre mladých aj starších, v lete aj v zime v Terchovskej doline“

Občianske združenie OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ (MAS TD) vzniklo dňa 20. 3. 2008 ako výsledok spolupráce medzi viacerými aktérmi na území „Mikroregiónu Terchovská dolina“. Počiatky združenia siahajú do roku 2007, kedy sa na pôde Mikroregiónu Terchovská dolina začala tvoriť miestna akčná skupina (skratka MAS). K členským obciam mikroregiónu pristúpili do partnerstva fyzické a právnické osoby z radov podnikateľov a občianskych združení. Fungovanie partnerstva sa zakladá na prístupe LEADER, ktorý je moderným európskym nástrojom rozvoja vidieka. Leader je skratka pre „Linky akcií pre rozvoj vidieckej ekonomiky“ (Links between actions of rural development).

Dňa 19.5.2010 bol združeniu pridelený štatút miestnej akčnej skupiny, čím sa zaradilo k úspešným prijímateľom dotácie z Programu rozvoja vidieka 2007 – 2013 v rámci samostatnej prirézovej osi 4. LEADER, ktorá predstavuje jedinečný program udomácnенý mnohých členských štátoch Európskej únie. Program LEADER je zameraný na rozvoj konkrétneho územia, zavádza mnohé inovatívne prístupy ako napríklad princíp „zdola nahor“, kedy prostredníctvom spolupráce jednotlivých aktérov v území dochádza k spoločnému plánovaniu a spravovaniu

finančných prostriedkov, z ktorých sú podporované zmysluplné projekty v území miestnej akčnej skupiny.

Samotnej dotácii zo štrukturálnych fondov Európskej únie predchádzala príprava Integrovannej stratégie rozvoja územia OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“, v ktorej sú zadané jednotlivé priority a ciele partnerstva. Globálna strategická prioritou partnerstva je: „Zvýšiť konkurencieschopnosť mikroregiónu a kvalitu života v ňom pri zachovávaní

zásad trvalo udržateľného rozvoja“. Na implementáciu (uskutočnenie, realizáciu) stratégie získalo partnerstvo dotáciu vo výške celkom 2 503 920 €. Zaradilo sa tak medzi 2 organizácie podporené v Žilinskom kraji a 29 podporených miestnych akčných skupín na Slovensku celkom. OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ je členom Národnej siete slovenských miestnych akčných skupín.

Miestna akčná skupina (skratka MAS) je partnerstvo zástupcov verejného, súkromného a občianskeho sektora, ktoré pôsobí na území sedemnástich obcí okresov Žilina a Dolný Kubín: Belá, Dolná Tižina, Gbeľany, Kotrčiná Lúčka, Krasňany, Lutiše, Lysica, Mojš, Nededza, Nezbudská Lúčka, Stráňavy, Stráža, Strečno, Teplička nad Váhom, Terchová, Varín, Zázrivá.

MAS TD podporuje aj udržiavanie tradícií, kultúrny život a rozvoj miestnych zdrojov (podnikanie, výrobcovia, služby, tradičné remeslá). Prostredníctvom vyhlasovania výziev v rámci jednotlivých opatrení MAS podporila realizáciu viacerých zmysluplných projektov, ktoré do územia prinášajú nové zdroje a možnosti jeho obnovy a rozvoja. Z celkom jedenásťich výziev sa z prostriedkov pridelených MAS TD podarilo rozdeliť medzi 41 žiadateľov z územia takmer 2 086 600 €. Vo veľkej väčšine boli z týchto prostriedkov podporené členské obce s projektmi zameranými na obnovu a rozvoj obcí, či základné služby pre vidiecke obyvateľstvo (rekonštrukcia obecných budov,

miestnych komunikácií, osvetlenia, výstavba športovísk, či verejných priestranstiev). Menšiu časť beneficietov tvorili občianske združenia a neziskové organizácie s projektmi zameranými na vzdelávanie a informovanie.

Najvyšším orgánom združenia je Valné zhromaždenie všetkých členov, výkonným orgánom je Rada MAS TD, ktorú tvorí 11 členov partnerstva. Tá riadi činnosť partnerstva medzi zasadaniami Valného zhromaždenia. Monitorovací výbor zabezpečuje monitoring jednotlivých projektov, Kontrolná a revízná komisia najmä finančnú kontrolu činnosti MAS. Výberová komisia posudzuje jednotlivé projek-

ty a odporúča ich na schválenie, prípadne neschválenie.

MAS TD sa aktívne podieľa na propagácii územia a usiluje sa o budovanie nových partnerstiev na Slovensku i v zahraničí. Reprezentuje región na mnohých podujatiach ako napr: Agrotavel Kielce, Agrokomplex v Nitre, Deň vidieka žilinského kraja a iných. OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ spája aktívnych ľudí v regióne a napomáha tak jeho všestrannému rozvoju.

Štatutárnym zástupcom MAS TD je Ing. Ivan Dvorský, manažérom kancelárie Mgr. Peter Madigár, účtovníčkou Mgr. Oľga Jaroščíaková, administratívnu pracovníčkou Ing. Martina Olešová. (PM)

OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ rozšírilo svoje rady o ďalších päť členov!

Dňa 25. marca 2013 zasadala v Hoteli Diery v Terchovej najvyšší orgán OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ - Valné zhromaždenie. Predmetom zasadnutia bolo zhodnotenie činnosti roku 2012, plánovanie aktivít pre rok 2013, voľba do orgánov združenia, schválenie prijatia 5 nových členov na základe doručených prihlášok o členstvo v MAS a schválenie nového Dodatku č.5 v nadväznosti na nové Usmernenie pre administráciu osi 4 LEADER verzia č. 1.13. Prijatím nových členov do združenia sa naša základňa rozšírila z pôvodných 36 členov na

40 členov, nakoľko jeden člen bol vylúčený pre nesplnenie podmienky členstva v MAS. (zmena miesta pôsobenia mimo územia MAS). Novými členmi sa na základe podania prihlášok, návrhu Rady a schválením Valného zhromaždenia združenia stali Oravská rozvojová agentúra, Veľká Havrania s.r.o., Stanislav Otruba, Ing. Ján Bardiovský a Oživené remeslá spod Strečna. Naša členská základňa sa týmto rozšírila o tri subjekty z podnikateľského sektora (z toho dve fyzické a jednu právnickú osobu), a dva subjekty z občianskeho sektora (dve občianske združenia). (MO)

% podiel členov MAS

Spájanie aktivít pre rozvoj Mikroregiónu Terchovská dolina v praxi; informačný seminár a sprievodný program pri príležitosti 300 rokov od popravy legendárneho zbojníka „Smrť Jánošíkova“ sa vydarili na jednotku!

Vo obci Terchová sa 16. - 17. marca 2013 konalo podujatie venované 300. výročiu obesenia Juraja Jánošíka. Pre návštevníkov podujatia, ktorých neodradila ani zima a mráz, boli pripravené ukážky tvorby ľudových výrobcov, remeslá, tvorivé dielne pre deti, filmy o Jánošíkovi, ukážka pravej domácej zabíjačky, folklórne vystúpenia či zinscenovaný príbeh o slávnom zbojníkovi v podaní improvizáčnej skupiny Kapor na scéne. Konal sa aj informačný seminár, na ktorom sme prezentovali činnosť našej miestnej akčnej skupiny a nové príležitosti rozvoja pre územia našej MAS.

Súčastou jarmoku „Smrť Jánošíkova“ bol aj informačný seminár organizovaný OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ s názvom „Spájanie aktivít pre rozvoj Mikroregiónu Terchovská dolina“. Seminár sa začal o 9:00 v hoteli Gold v Terchovej. Na seminári sa predstavili viacerí lektori Mgr. Katarína Zacharová, Považské múzeum v Žiline; Mgr. Peter Madigár, OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“, Ing. Daniel Lešínský, Phd. - Agro-eko fórum; Ing. Elena Jankovičová - MAS Podpoľanie, Ing. Oldřich

Usvald - MAS regiónu Poodří, Pavel Košec - rodinná včelárska farma.

Na úvod seminára vystúpila so svojím príspevkom Mgr. Katarína Zacharová z Považského múzea v Žiline, ktorá sa venovala problematike mýtov, legiend a historických skúseností a informácií o najznámejšom zbojníkovi Jurajovi Jánošíkovi.

Mgr. Peter Madigár, manažér MAS, predstavil účastníkom seminára OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“.

V príspevku sa sa zameral na implementovanie Integrovannej stratégie rozvoja územia MAS TD, realizáciu projektov v rámci jednotlivých opatrení, činnosti kancelárie MAS, propagáciu územia MAS a možnosti rozvoja nášho územia prostredníctvom partnerskej spolupráce.

Veľmi podnetnú prezentáciu s názvom: „CSA k potravinovej samostatnosti slovenského vidieka. Utópia, či cesta stability a rozvoja“ predstavil Dr. Daniel Lešinský z Agro – eko fóra. Venoval sa v nej potravinovej sebestačnosti, možnostiam rozvoja a podpory miestnej potravinovej produkcie prostredníctvom predaja z dvora, či lokálnych spotrebných reťazcov.

Ing. Elena Jankovičová, manažérka z MAS Podpoľanie predstavila regionálny produkt a systém značenia na Slovensku. Účastníkom priblížila regionálnu značku a jej význam pri rozvoji vidieka. Regionálny produkt Podpoľanie je jednou z prvých vzniknutých regionálnych značiek, ktoré vznikajú na Slovensku pod záštitou miestnych akčných skupín.

Ing. Oldřich Usvald, manažér MAS Regionu Poodří predstavil vo svojom príspevku miestnu akčnú skupinu a venoval sa najmä téme dlhoročného regionálneho produktu „Moravské Kravařsko“, ktorý od roku 2007 úspešne funguje na území spomínanej MAS.

V závere seminára vystúpil Pavel Košec z rodinnej včelárskej farmy, ktorý predstavil svoje skúsenosti s podnikaním na opavskom vidieku, a spoluprácou miestnou akčnou skupinou MAS Opavsko, ktorá je partnerskou organizáciou našej miestnej akčnej skupiny.

Záverečná časť informačného seminára patrila odbornej exkurzii do Prvého horského pivovaru Vřšky v Terchovej,

keď sa účastníci mohli dozvedieť o fungovaní, prevádzke a skúsenostiach s výrobou a podnikaním, s týmto v našich končinách jedinečným a originálnym miestnym produktom. Účastníkov sprevádzala Ing. Elena Kozáčková v spoločnosti sládky Františka.

Informačný seminár bol podnetný najmä pre svoj praktický presah, keď činnosti jednotlivých aktérov v rozvoji vidieka môžu byť inšpiráciou a motiváciou pre rozvíjanie našej MAS.

Počas celej akcie prebiehal sprievodný program, ktorý bolo zabezpečený v spolupráci s Považským múzeom v Žiline, Hotelom Gold a viacerými dobrovoľníkmi z radov jednotlivcov z našej MAS, či ochotníckych skupín z Poľska. Vystúpili v ňom napríklad Ľudové hudby z Terchovej (ĽH Jozefa Holúbka a Janky Ďuranovej), improvizáčne zoskupenie Kapor na scéne a viacero poľských súborov, či ochotníci

z radov miestnych remeselníkov, ktorí dotvárali kolorit akcie rázovitým sprievodným programom. V osade Jánošovia – rodnej osade Juraja Jánošíka v nedeľu pod záštitou Združenia turizmu Terchová odhalili bronzovú pamätnú tabuľu priamo na mieste, na ktorom sa podľa tradícií najznámejší slovenský zbojník narodil. Jej autorom je miestny akademický sochár Milan Opálka.

Naša miestna akčná skupina sa prezentovala nielen na informačnom seminári, počas celého programu príhovormi a bannermi na jarmoku, ale taktiež aj informačným stánkom v ktorom sme návštevníkom ponúkali propagačné a informačné materiály. Akcia je výsledkom typickej „Leadrovskej“ spolupráce viacerých subjektov: Hotel Gold-Terchová, Považské múzeum v Žiline, Združenie turizmu Terchová, a ďalších dobrovoľníkov územia, ktorú koordinovalo OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“. (PM)

Reprezentovali sme náš mikroregión v Poľsku

V dňoch 5. – 7. apríla 2013 sa naša MAS zúčastnila medzinárodnej výstavy cestovného ruchu „Agrotravel 2013“ v Poľskom meste Kielce. Územie našej MAS, prírodu, kultúru a ponuky v cestovnom ruchu prezentovala vo vlastnom stánku spoločne s regionálnym pracoviskom Národnej siete rozvoja vidieka pre Žilinský kraj.

Počas troch dní sme reprezentovali Žilinský kraj, Mikroregión Terchovská dolina okrem informačného stánku aj prostredníctvom predvádzania tradičného remesla, a hudobnou produkciou. Okrem manažéra našu MAS reprezentovali aj manželia Otrubovci - remeselníci zo Zázrivej, a sláková muzika Bránica z Belej v podaní pánov Peter Cabadaj, Martin Lodňan, Peter Franek, Kamil Fujdiak. Muzika Bránica neplánovane vystúpila aj

na spoločenskom večeri, ktorý bol sprievodnou aktivitou výstavy. Aj vďaka ochote a skvelej spolupráci našich remeselníkov a hudobníkov sme mohli odprezentovať našu MAS naozaj rázovito, štýlovo a na úrovni. Všetkým účinkujúcim touto cestou veľmi pekne ďakujeme a tešíme sa na ďalšiu spoluprácu. (PM)

Krátka exkurzia členov OZ MAS Radošinka na našom území

V dňoch 5. – 6. júna 2013 navštívila našu miestnu akčnú skupinu organizácia VOKA (Vidiecka organizácia pre komunitné aktivity) z Banskej Bystrice spolu so zástupcami OZ Mikroregión Radošinka. VOKA v spolupráci s MAS Radošinka realizovala Program informačnej aktivity v projekte "Príručka pre rozvoj cestovného ruchu v podmienkach mikroregiónu RADOŠINKA", ktorý bol podporený v rámci opatrenia 3.3 Vzdelávanie a informovanie nitrianskej miestnej akčnej skupiny. Návštevníkom sme pripravili krátky program, v rámci ktorého navštívili viacero subjektov pôsobiach v turizme, cestovnom ruchu a remeslách. Okrem prezentácie miestnych subjektov a pamätihodností sme prezentovali aj implementáciu Integrovannej stratégie rozvoja územia MAS TD. Počas svojho pobytu navštívili účastníci betlehem v kostole sv. Cyrila a Metoda v Terchovej, expozíciu Jánošík a Terchová, symbolický cintorín obetiam hôr vo Vrátnej, či Súkromnú záchrannú stanicu a Ekocentrum v Zázrivej. Bc. Jozef Mičo - predseda Združenia turizmu v Terchovej prezentoval činnosť organizácie členského subjektu MAS TD združujúceho viacerých aktérov miestneho turizmu. Ing. Riecky zo spoločnosti

Damaro venujúcej sa outdoorovým a športovým aktivitám návštevníkom priblížil svoje aktivity. Účastníci navštívili aj Prvý horský pivovar Vříšky, či zariadenie Jánošíkov dvor. Na záver exkurzie na našom území sa účastníci zoznámili s remeselnou činnosťou rodiny Otrubovcov v Zázrivej – Bielej. V rázovitej zázrivskej doline mohli okrem prezentácie remeselnej činnosti (kováčstvo, zvonkárstvo) vidieť ako sa vyrábajú pravé zázrivské „vojky“ a „kľagá

mlieko“ na výrobu syra. Pod zastrešením MAS sa podarilo opäť spojiť viacerých aktérov z radov podnikateľov, občianskych združení, či fyzických osôb. Prezentovali sme Mikroregión Terchovská dolina ako územie ponúkajúce návštevníkovi viacero atraktívnych služieb a zážitkov, ale aj ako miesto, kde žijú priateľskí ľudia - ochotní podeliť sa so svojimi skúsenosťami s inými. Všetkým zúčastneným ďakujeme za spoluprácu! (PM)

Zahraničná odborná exkurzia členov OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ vo Švédскеj MAS Gränslandet a výmena skúseností s prístupom LEADER v Škandinávii a na Slovensku

V rámci zahraničnej odbornej exkurzie vo Švédsku mali účastníci z OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ v dňoch 17. – 20. 06. 2013, možnosť navštíviť viacero zaujímavých miest na území miestnej akčnej skupiny LEADER Gränslandet. Exkurzie sa zúčastnilo 16 členov našej miestnej akčnej skupiny.

V rámci zahraničnej odbornej exkurzie vo Švédsku mali účastníci z OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ v dňoch 17. – 20. júna 2013 možnosť navštíviť viacero zaujímavých miest na území miestnej akčnej skupiny LEADER Gränslandet. Exkurzie sa zúčastnilo 16 členov našej miestnej akčnej skupiny.

Program exkurzie bol veľmi pestrý a bohatý. Prvý deň sa niesol v znamení návštevy Gränslandet v Katrineholme. Zástupcov našej MAS privítala Karina Veinhede, manažérka Leader Gränslandet, ktorá nás informovala o činnosti a práci kancelárie a predstavila nám územie MAS Gränslandet. Leader Gränslandet sa nachádza približne 200 km juhozápadne od Stockholmu, rozprestiera sa na území 8 municipalít a 3 regiónov. Na tomto území žije približne 60 000 obyvateľov. Praktickú stránku exkurzie predstavovali prehliadky zrealizovaných projektov podporených Leader Gränslandet. Navštívili sme múzeum požiarnictva (Firebrigade museum), umeleckú kováčsku výrobu (Hult centre), skleník (Greenhouse), múzeum automobilov VV v Palsbode, vojenské múzeum v Sannahed. Veľmi zaujímavá bola i plavba trajektom na ostrov Vinon, kde miestna akčná skupina Gränslandett podporila projekt starej školy, ktorá kedysi slúžila obyvateľom ostrova, dnes jej význam spočíva najmä v komunitnom rozmere a službách v cestovnom ruchu, keďže ju navštevujú aj turisti. Zaujímavý bol pre nás aj projekt skleníka („Green house“), v ktorom figurovalo viacsektorové zapojenie. Poslaním pro-

jektu bolo prirodzenou formou práce s rastlinami a v reštaurácii vytvoriť priestor pre integráciu a jazykové zdokonaľovanie imigrantov ako predpoklad ich úspešného uplatnenia sa na trhu práce. Ekonomická recesia a nedostatok práce na trhu neobišla ani tento región, preto sa snažia vytvárať čo najviac príležitostí aj pre menšiny ohrozené rôznymi negatívnymi fenoménmi spojenými so sociálnym vylúčením. Prístup Leader vo Švédsku má dlhú tradíciu, aktivity realizované v rámci projektov sú zamerané najmä na sociálne

aspekty života miestnych obyvateľov. Odlišné je aj financovanie Leader a jednotlivých projektov. Prínosným pre nás bola práve odlišnosť riešenia a formy práce v rámci prístupu Leader, ktorá prirodzene vychádza aj z odlišného historického pozadia samosprávy a úrovne vybudovania infraštruktúry, či miestnych služieb. Zástupcov našej MAS v Bäsensberge privítala na priateľskej večeri pani Suzan Östman Bäckman – zástupkyňa pre rozvoj podnikania a turizmu Vingåker kommun. Boli sme mimoriadne poctení priateľským pozvaním na večeru, ktorá pokračovala vo večerných hodinách výmenou skúseností s prístupom Leader a rozvojom vidieka medzi oboma stranami. Počas obdobia 2007 – 2013 MAS Gränslandet koncentrovala svoju rozvojovú prácu na efektívne riešenia, zlepšenie produkcie miestnych potravín, zlepšenie všeobecných zariadení a služieb vo vidieckych oblastiach. Rovnako sa orientovala aj na skvalitnenie služieb v cestovnom ruchu, ktoré musia rešpektovať environmentálne vedomie krajiny.

Návšteva Švédska bola pre našich zástupcov prínosná najmä pre praktický rozmer fungovania programu Leader v jednej z najrozvinutejších severských krajín, s ktorým môže byť inšpiráciou pri rozvoji a projektoch v našej MAS v budúcnosti. (MO)

Viacero úspechov OZ "Partnerstvo pre MAS Terchovská Dolina" na výstave AGROKOMPLEX 2013

V dňoch 22. – 25. augusta 2013 sme sa zúčastnili na 40. ročníku medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstave AGROKOMPLEX 2013 v Nitre. Počas štyroch dní reprezentovali územie MAS Terchovská dolina zamestnanci kancelárie MAS, remeselníci manželka Otrubovci, remeselníčka Otília Kadášiová a ľudová hudba Bránica z Belej. Získali sme niekoľko významných ocenení od Národnej siete rozvoja vidieka SR. Novinkou tohto ročníka bola súťaž o Najkrajší stánok expozície. Milí členovia a priatelia; s radosťou vám oznamujeme, že sme skončili na 1. mieste v ocenení Najkrajší stánok expozície. Predovšetkým sa chceme poďakovať za ochotu a pomoc našim remeselníkom, ktorí zadovážili vzácne rekvizity a dotvorili výbornú náladu v stánku. Ďakujeme!

Sme absolútni víťazi v súťaži NSRV SR o Najkrajšiu fotografiu z územia MAS/VSP 2013

OZ "Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina" sa zapojilo už po tretíkrát do súťaže "Najkrajšia fotografia z územia MAS", ktorú vyhlásila Národná sieť rozvoja vidieka. Fotografie za našu MAS sme poslali do každej zo 6 kategórií. Hlasovanie v súťaži prebiehalo od 1. 6 do 30. 6. 2013 na stránke www.nsr.v.sk. Slávnostné vyhlásenie výsledkov sa uskutočnilo 22. augusta 2013 počas 40. ročníka medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstavy AGROKOMPLEX 2013 v Nitre. Pomoc pri zabezpečení fotografií poskytli p. Ing. Miroslav Sabo a náš člen Bc. Jozef Jurík. Touto cestou im v mene celého združenia vyjadrujeme vďaka za vynaložené úsilie a pomoc. Naše združenie získalo v kategórii Naša príroda 1. miesto s fotografiou Jar prišla pod Rosutec (Ing. Miroslav Sabo), v kategórii Život v našej MAS 1. miesto s fotografiou Na bicykloch po zázrivských lazoch (Bc. Jozef Jurík). V ostatných štyroch kategóriách

sme skončili taktiež veľmi úspešne. Fotografia Zranený orol v Záchrannej stanici v Zázrivej (Bc. Jozef Jurík) obsadila pekné 2. miesto v kategórii Naši ľudia. Na 2. mieste sa tiež umiestnila fotografia s názvom Hájov – volanie na prievozníka (Bc. Jozef Jurík) v kategórii Naše tradície. Tretie 2. miesto sme získali s fotografiou Noc na Starhrade (Bc. Jozef Jurík) v kategórii Naše Naj. Posledná zo zaslaných fotografií s názvom Pod' moja kravička (Bc. Jozef Jurík) získala 3. miesto. Z celkového počtu 112 fotografií zaradených do súťaže sme získali cenu Absolútny víťaz súťaže s fotografiou Jar prišla pod Rozsutec (Miroslav Sabo). Súťaž sme neustále propagovali na facebooku združenia, šírením e-mailov a na webovej stránke www.mas-td.sk. Všetkým hlasujúcim sa chceme veľmi pekne poďakovať, že neostali ľahostajní a podporili našu snahu o zviditeľnenie života a diania v našej MAS. (MO)

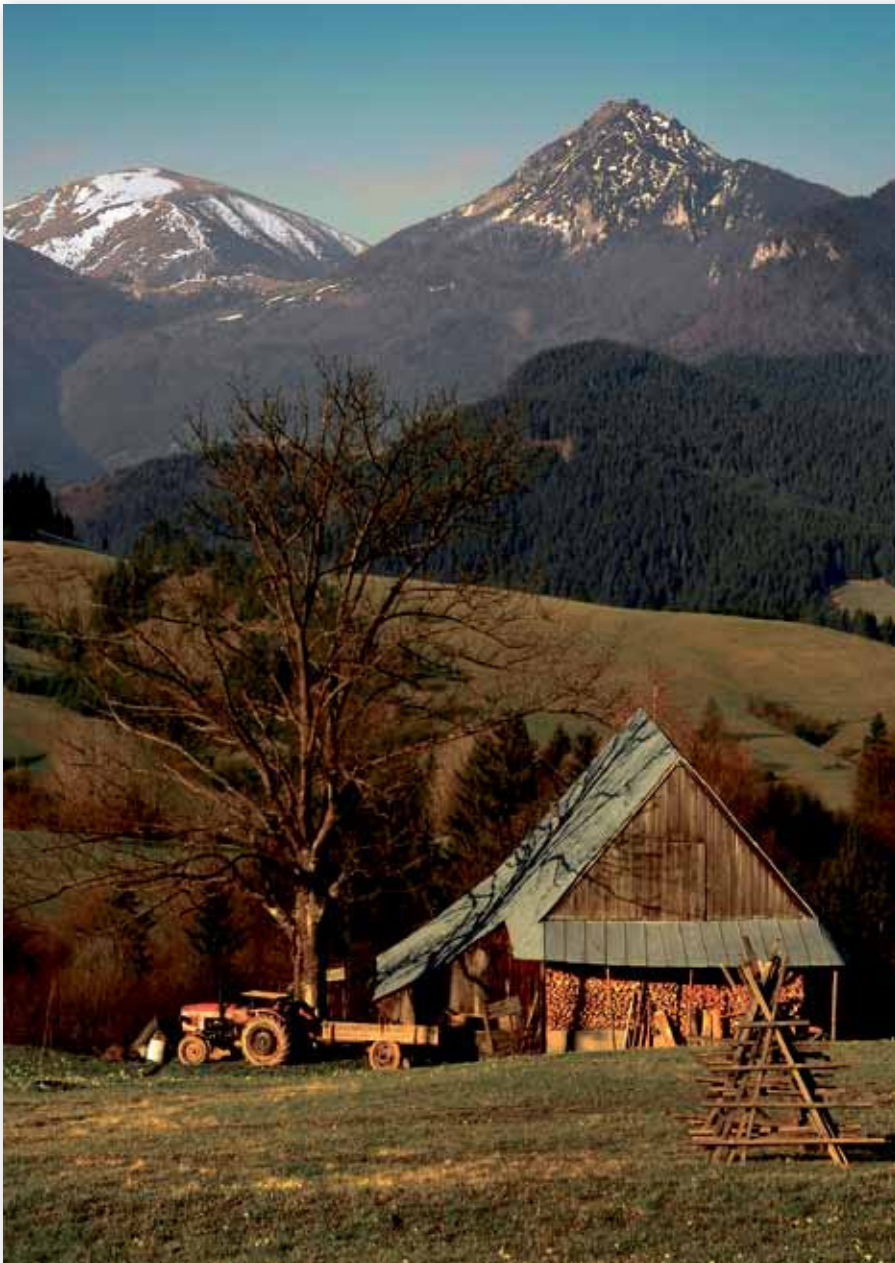

Spolufinancované EÚ
Európsky poľnohospodársky fond:
Európa investujúca do vidieckych oblastí.

www.mas-td.sk

Dožinky v MAS Terchovská dolina, Dožinkový jarmok vo Varíne 13. 9. 2013

V dňoch 13. a 14. septembra sa vo Varíne konala akcia pod názvom „Dožinky v Terchovskej doline“. Šlo o zavŕšenie ďalšej úspešnej spolupráce OZ „partnerstvo pre MAS Terchovská dolina (ďalej len MAS TD) s remeselníkmi, ľudovými výrobcami a miestnymi ochotníckymi zoskupeniami za účelom oživenia dnes už takmer zabudnutých dožinkových slávností, ktoré sa konali vždy po ukončení žatvy.

Informačný seminár „Rozvoj partnerskej spolupráce a prístupu LEADER v Mikroregióne Terchovská dolina

V piatok 13. septembra 2013 sa v sále kultúrneho domu vo Varíne konal informačný seminár „Rozvoj partnerskej spolupráce a prístupu LEADER v Mikroregióne Terchovská dolina. Informačného seminára sa zúčastnili viacerí zástupcovia miestnych samospráv, občianskych združení, podnikateľov, remeselníkov, či roľníkov. Témou seminára bol rozvoj partnerskej spolupráce a prístupu Leader v našej MAS. Na seminári sme prezentovali

aktivity našej MAS a možnosti ďalšej spolupráce jednotlivých aktérov na jej území. Na tému integrovaný územný prístup (Leader, CLLD) v rozvoji vidieka a partnerská dohoda prednášal Ing. Ivan Dvorský z Kancelárie podpredsedu vlády pre investície, Úradu vlády Slovenskej republiky. Vo svojom príspevku predstavil základné rysy partnerskej dohody, ktorá je kľúčovým dokumentom, jasne definujúcim štruktúru a systém podpory z fondov Európskej únie pre ďalšie obdobie. Praktické skúsenosti so zavádzaním značky „Regionálny produkt PONITRIE“ prezentovala Ing. Renáta Lelovská – manažérka MAS

Radošinka. Vo svojom príspevku prezentovala systém podpory miestnej produkcie, podpory miestnych výrobcov zavedením regionálneho značenia produktov. Práve novovzniknutý regionálny produkt Ponitrie (www.produktponitrie.sk) je výsledkom spolupráce viacerých miestnych akčných skupín a verejno-súkromných partnerstiev v Nitrianskom regióne. Veľmi aktuálnu problematiku predaja z dvora predostrel vo svojom príspevku Mgr. Miloš Homola zo zväzu ekologického poľnohospodárstva Ekotrend. Venoval sa problematike predaja z dvora, z legislatívnej, praktickej stránky a možnostiam podpory pre záujemcov aj prostredníctvom webového portálu (www.predajzdvora.sk). Posledným prednášajúcim na informačnom seminári bol MUDr. Miroslav Mikolášik z Európskeho parlamentu – Výboru pre regionálny rozvoj, životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín. Vo svojom príspevku sa venoval problematike rozvoja vidieka a regiónov z európskej perspektívy. Informačný seminár bol prínosný pre všetkých zúčastnených, načrtnol možnosti rozvoja ďalšej spolupráce medzi jednotlivými aktérmi v našom území a aktuálnu situáciu prípravy nového programovacieho obdobia a možností financovania rozvojových aktivít na vidieku.

Dožinky v Terchovskej doline

Dňa 14. septembra 2013 sa v obci Varín konala dožinková slávnosť, na ktorej príprave a organizácii sa spolupodieľali Obec Varínmiestny odbor kultúry, Miestny odbor Matice Slovenskej vo Varíne, občianske združenie Oživené remeslá spod Strečna a OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovska dolina“. Akcia bola vyvrcholením predošlej spolupráce našej MAS a vyššie menovaných aktérov v území. Dožinkové slávnosti sa v našom regióne konali v minulosti v neskoršom období, keď ich so sebou priniesli ľudia z južnejších regiónov, kam v minulosti odchádzali za sezónnymi prácami. Myšlienku zorganizovania podobnej akcie na území našej MAS iniciovala pani Otilia Kadašiová z Oživených remesiel spod Strečna. Spoločne s Detským folklórnym súborom Hájovček a Ženskou speváckou skupinou Zvonica zo Strečna usporiadali slávnostný dožinkový sprievod a kultúrny program v ktorom účinkujúci predstavili obdobie žatvy prostredníctvom svojich folklórnych pásiem. Po posvätení miestnym kňazom odovzdali na znak vďaky a úcty k práci poľnohospodárom slávnostné dožinkové vence zástupcom

Jednotného roľníckeho družstva v Terchovej a spoločnosti Agropoint s.r.o., ktorí obhospodarujú veľkú časť pôdy na území našej MAS. Po skončení folklórneho pásma sa na Námestí sv. Floriána konal tradičný re-

meselný jarmok spojený s ukázkami mlátenia obilia, výroby masla, tkania na krosnách, a ďalších remesiel. Prostredníctvom aktívnej spolupráce sa snažíme prispievať k zachovaniu miestnych tradícií a kultúry. (PM)

Prezentovali sme našu MAS na dni vidieka žilinského kraja 2013

Dňa 20. 9. 2013 sa na Mariánskom námestí v Žiline konalo vidiecke podujatie s názvom Deň vidieka Žilinského kraja 2013, kde nechýbala ani naša miestna akčná skupina OZ Partnerstvo pre MAS Terchovska dolina. V propagačnom stánku OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovska dolina“ sme účastníkov podujatia informovali o rozvoji vidieka, práci a činnosti kancelárie MAS, projektoch a podujatiach na území MAS Terchovska dolina. Tešili sme sa veľkému záujmu návštevníkov a ich otázkam o našom združení, nakoľko ešte veľa ľudí z mesta sa s našou činnosťou nestretlo. Ale nedá sa nám nepochváliť, že viacerí naši vidiecki obyvatelia nás už spoznávajú a držia nám palce v ďalšej činnosti a práci na rozvoji vidieka. Pri tejto príležitosti sme rozdali veľké množstvo propagačných tlačových materiálov, o ktoré je vždy mimoriadny záujem. Vo svojich samostatných stánkoch sa predstavili remeselníci z územia MAS Terchovska dolina, a to p. Janka Mihová – perníkárka z Varína, p. Otilia Kadašiová – tkáčka zo Strečna, p. Martoš – rezbár z Terchovej a rodina Otrubová – zvonkárstvo zo Zázrivej. O veselú náladu na Mariánskom námestí sa postarali viacerí účinkujúci, ktorých zabezpečila naša miestna akčná skupina, a to v podaní ľudovej hudby Janky Ďuranovej, FS Hájovček zo Strečna a ženská spevácka skupina Zvonica zo Strečna. Všetkým zúčastneným ďakujeme! (MO)

Úspešne zrealizované projekty v rámci opatrenia 3.4.1. Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo

* NFP – Nenávratný finančný príspevok

Obec Strečno

Prístavba, nadstavba a stavebné úpravy
– požiarna zbrojnica Strečno

Výška NFP: **77 052,05 €**

Obec Terchová

Stavebné úpravy obecného úradu
Terchová

Výška NFP: **77 058,41 €**

Obec Varín

Výstavba detských ihrísk, stavebné
úpravy obecného úradu a autobusovej
zastávky – Varín

Výška NFP: **77 051,84 €**

Obec Belá

Viacúčelové ihrisko – Belá

Výška NFP: **77 058,23 €**

Obec Zázrivá

Viacúčelové športové ihrisko

Výška NFP: **77 058,52 €**

Obec Teplička nad Váhom

Detské ihrisko

Výška NFP: **68 601,98 €**

Obec Lysica

Stavebné úpravy kultúrneho domu
Lysica

Výška NFP: **77 058,44 €**

Obec Stráňavy

Stavebné úpravy a zateplenie
kultúrneho domu Stráňavy

Výška NFP: **77 058,61 €**

Obec Nededza

Rekonštrukcia Obecného úradu

Výška NFP: **77 053,87 €**

Obec Krasňany

Rekonštrukcia a modernizácia budovy
v areáli športového ihriska

Výška NFP: **77 057,13 €**

Obec Lutiše

Stavebné úpravy existujúceho ihriska
Lutiše

Výška NFP: **77 058,82 €**

Obec Dolná Tižina

Viacúčelové ihrisko – Dolná Tižina

Výška NFP: **77 058,45 €**

Obec Gbelany

Stavebné úpravy Obecného úradu
 Gbelany

Výška NFP: **76 961,28 €**

Obec Nezbudská Lúčka

Stavebné úpravy OÚ Nezbudská Lúčka

Výška NFP: **77 057,00 €**

Obec Mojš

Výstavba detského ihriska v obci Mojš

Výška NFP: **41 037,50 €**

Obec Stráža

Viacúčelové ihrisko Stráža

Výška NFP: **77 058,16 €**

Obec Kotrčiná Lúčka

Viacúčelové ihrisko – Kotrčiná Lúčka

Výška NFP: **77 058,32 €**

Obec Mojš

Obecný úrad, výmena okien
 a vstupných dverí

Výška NFP: **43 996,58 €**

Úspešne zrealizované projekty v rámci opatrenia 3.4.2 Obnova a rozvoj obcí

* NFP – Nenávratný finančný príspevok

Obec Krasňany

Výstavba verejného priestranstva
 Krasňany

Výška NFP: **42 437,02 €**

Obec Stráža

Rekonštrukcia komunikácie

Výška NFP: **42 443,48 €**

Obec Zázrivá

Modernizácia verejného priestranstva
 pri Dome služieb v obci Zázrivá

Výška NFP: **42 443,26 €**

Obec Lysica

Výstavba verejného priestranstva
 v obci Lysica

Výška NFP: **42 441,12 €**

Obec Belá

Výstavba peších chodníkov Belá

Výška NFP: **42 446,74 €**

Obec Gbelany

Povrchový dažďový žlab

Výška NFP: **42440,51 €**

Obec **Teplička nad Váhom**

Rekonštrukcia existujúcej komunikácie „Do ulice“

Výška NFP: **41 846,41 €**

Obec **Nededza**

Rekonštrukcia miestnych lávok pre peších Nededza

Výška NFP: **42 442,16 €**

Obec **Mojš**

Rekonštrukcia a modernizácia miestnych komunikácií obce Mojš

Výška NFP: **42 445,34 €**

Obec **Varín**

Komunikácie a inžinierske siete IBV – ulica Krivánska Varín

Výška NFP: **43 121,08 €**

Obec **Lutiše**

Rekonštrukcia existujúceho verejného osvetlenia

Výška NFP: **42 439,01 €**

Obec **Nezbudská Lúčka**

Výstavba vodovodu ul. Za Hradištom

Výška NFP: **42 444,30 €**

Obec **Terchová**

Výstavba peších chodníkov Terchová

Výška NFP: **42 440,25 €**

Obec **Dolná Tižina**

Rekonštrukcia existujúcej komunikácie

Výška NFP: **42 438,93 €**

Obec **Strečno**

Strečno – Nábřežná ulica – rozšírenie vodovodu

Výška NFP: **42 443,53 €**

Obec **Kotrčiná Lúčka**

Rekonštrukcia existujúcej komunikácie

Výška NFP: **42 444,27 €**

Obec **Stráňavy**

Výstavba peších chodníkov Stráňavy

Výška NFP: **42 442,27 €**

Projekty národnej spolupráce s MAS Vršatec a MAS Naše Považie

V letných mesiacoch, ktoré väčšina ľudí trávi oddychom sme pracovali na rozvoji partnerskej spolupráce ako jedného zo základných pilierov metódy Leader. Výsledkom je predloženie troch projektov spolupráce partnerskými MAS na Považí: MAS Vršatec a MAS Naše Považie. V spolupráci s MAS Naše Považie sme predložili projekt „Leader na Považí“ – zameraný na výmenu skúseností s metódou Leader v oboch MAS a druhý projekt „Vidiekom Považia“, ktorý by mal slúžiť na zlepšenie propagácie členských obcí MAS a príležitostí, ktoré regióny ponúkajú pre turistov. Tretí projekt spolupráce s MAS Vršatec má názov „Športom k zdraviu“ a je zameraný na vybudovanie viacerých outdoorových fitness zón na území oboch MAS. Podľa aktuálnych informácií by mala Pôdohospodárska platobná agentúra ako zodpovedný orgán

o schválení/neschválení jednotlivých projektov rozhodnúť už v priebehu zimných mesiacov roku 2014. Pevne veríme že, vložená energia sa zúročí a aj prostredníctvom

týchto projektov sa podarí našej MAS vybudovať časť ďalšej potrebnej turistickej, športovej infraštruktúry a spropagovať náš jedinečný vidiek. (PM)

Výberová komisia OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ odporučila na financovanie ďalšie dva projekty v rámci poslednej výzvy č.11 pre opatrenie 3.3 Vzdelávanie a informovanie

Výberová komisia na svojom zasadnutí dňa 21. 11. 2013 odporučila na financovanie dva projekty v rámci opatrenia 3.3 Vzdelávanie a informovanie. V rámci poslednej výzvy, ktorú MAS TD vyhlásila dňa 30. 8. 2013, a ktorá bola ukončená dňa 30. 10. 2013 boli do kancelárie združenia doručené dva projekty zamerané na akreditované vzdelávanie v cestovnom ruchu a tradičných remeslách. Prvú žiadosť o nenávratný finančný príspevok

„Podpora rozvoja vidieckeho cestovného ruchu prostredníctvom realizácie akreditovaného vzdelávania na získanie vedomostí a zručností na tému „Drevo a techniky práce s drevom“ predložila nezisková organizácia Allea, n.o. vo výške 9 651,30 €. Projekt sa zameriava na metódy a techniky práce s drevom konkrétne na rezbárstvo v našej MAS. Druhým schváleným projektom bola žiadosť o nenávratný finančný príspevok občianskeho združenia EDU,

OZ „Podpora rozvoja vidieckeho cestovného ruchu prostredníctvom realizácie akreditovaného vzdelávania na získanie vedomostí a zručností na tému „Podnikanie v cestovnom ruchu“ vo výške 9 320 €. Tento projekt je zameraný na realizáciu akreditovaného vzdelávania v problematike cestovného ruchu v našej MAS. V súčasnosti prebieha hodnotenie projektov na Pôdohospodárskej platobnej agentúre. (PM)

Ďakujeme Vám za spoluprácu v uplynulom roku a prajeme pokojné, láskou a porozumením naplnené vianočné sviatky. V novom roku želáme veľa zdravia, šťastia a úspechov!

OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“

Spolufinancované EÚ
Európsky poľnohospodársky fond:
 Európa investujúca do vidieckych oblastí.

Tradície a ľudové remeslá v našej MAS

Večne živé tkáčske remeslo

Terchovská dolina je nielen u nás doma, ale aj v zahraničí známa svojimi tradíciami. Práve ich zachovávanie nám umožňuje nahliadnúť do dôb minulých a pozrieť sa na život našich predkov z trochu iného pohľadu.

Medzi ľuďmi, ktorí zveľaďujú tradície a aktívne sa podieľajú i na živote v MAS Terchovská dolina bezpochyby patrí Otília Kadašiová zo Strečna. Tak sme sa v sychravý Ondrejovský podvečer vybrali navštíviť jej kúdelnú izbu, zažiť pravú atmosféru drápačiek, ale i napríklad naučiť sa rozpoznať ženu – bosorku.

Tzv. kúdelnú izbu u starej mamy určenú na tkanie nájdete veľmi ľahko. Stačí sa v Strečne spýtať, kde pracuje „Otká, čo tká“ a po chvíľke sa ocitnete v príjemnej izbičke, kde hlavnú úlohu hrá dobový nábytok, krosná, plátno, či drôt. V kúdelnici, ktorej dominuje tkáčsky stav, na Vás bude dýchať duch dávnych dôb.

Pani Otília nás srdečne privítala obajatím a čajom z bylín nazbieraných v okolí dediny. A my sme si mohli vypočuť veci tradičné, vtípné, poučné, no na dnešnú dobu najmä nevšedné.

Pani Otká, priblížte nám Vaše detstvo.

Vyrastala som v rodine, kde som bola najstaršia spomedzi štyroch súrodencov a tak som bola za všetko „zodpovedná“. Ak som sa chcela hrať s kamarátkami, jednoducho som musela z domu utiecť, aj na úkor pár po zadku. To isté bolo v časoch, keď som bola mladá a chystala som sa na muziku. Topánky na krepčenie som

ukrývala v susedovej záhrade a na muziku sa aj tak „išlo“! Roboty sme mali dosť. Bolo treba pásť, pomáhať na poli a ja som sa zvrátila aj vo vyhni pri otcovi. Oháňala som koňom muchy, podávala pomôcky na kúvanie a podobne.

Kedy ste sa začali zaučať tkaniu, či vôbec ručným prácam, ktorým sa venujete?

Odjakživa ma to ťahalo k tvorivým veciam. Sama som si napríklad utkala do výbavy koberce, či plachty, čo kedysi bolo povinné. Neskôr som pracovala dlhé roky ako zdravotná sestra a venovala som sa aj pracovnej terapii v domove sociálnych služieb na Straníku aj v diagnostickom centre v Lietavskej Lúčke. V tom čase som sa u starých tetiek musela doučiť snovanie /prípravu osnovy/. A to je zároveň najdôležitejšia a najzodpovednejšia robota, vďaka ktorej si kedysi mohli ženy aj privyrobiť. V mojom živote som si však musela aj rôzne veci pretrpieť a vystáť mnohé. Dnes sa venujem nielen tradičnému tkaniu, ručnej výrobe krojov, či drôtovaniu. Ale bola som aj pri zakladaní detského folklórneho súboru Hajovček a tak som týmto deťom taká druhá stará mama. /Hajovček je malý hajov – loďka, čo prevádzala ľudí na druhú stranu Váhu/.

Je ťažké naučiť sa tkáčskemu remeslu?

Ono to ani nie je remeslo, ale ženská robota. Keď sa chcete naučiť tkať, je to ľahké. Ťažšie a dôležitejšie je pripraviť osnovu. Tkanie je potom „len za odmenu“. Kto chce, tak nech príde ku mne a urobíme kurz, doteraz som to naučila každého.

Čo sa odohráva vo Vašej kúdelnej izbe?

V kúdelničke robím nielen ja, ale aj ženy, muži, či deti, ktorí sa tu stretávajú počas celého roka rôzne aktivity naviazané na jednotlivé obdobia. Napríklad na také fašiangy máme vlastné tradičné masky so svojou symbolikou. Každé ročné obdobie je samozrejme úzko späté s tradíciami a remeslami. Dodržiavame dedinské zvyky. Pečieme šišky, oplátky, varíme lekvár, drápeme, drôtujeme, vyšívame, odliavame olovo a popritom si spievame či rozprávame duchárske historky.

Reprezentovali ste náš mikroregión na veľtrhu v Nitre na 40. ročníku medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstavy AGROKOMPLEX 2013, kde aj Vašou zásluhou práve stánok MAS Terchovská dolina získal najvyššie ocenenie.

Podarilo sa nám zadovážiť vzácne rekvizity, čo bolo naozaj výnimočné. Na výstave sme priblížili obdobie žatvy v našom kraji.

Teda čas, kedy sa oslavovala úroda. Ľudia v tom období boli vďační za všetko, čo sa urodilo. Odhliadnuc od toho, či to bolo málo, alebo či bol úrody dostatok. Vážili si doslova každé zrnko, keďže všetko si ľudia krvotopne vypestovali doma sami.

Áno, boli sme dobrý tím. manželia Otrubovci, ktorí prezentovali zvonkársku tvorbu, sú aj do koča aj do voza. Veľký úspech mali kystky, ktoré som vyrobila z kláskov, ľanu a kvietku.

Ľudia sa tomu tešili, dokonca jeden pán to nazval „chvála chleba“. Milé, však? Bolo po žatve, teda čas, kedy sa oslavovala úroda. Ľudia v tom období boli vďační za všetko, čo sa urodilo. Odhliadnuc od toho, či to bolo málo, alebo či bol úrody dostatok. Vážili si doslova každé zrnko, keďže všetko si krvotopne vypestovali doma sami.

Ktorá činnosť je Vášmu srdcu najbližšia?

Najradšej tkám, vyšívam mužské krojované košele z rôznych kútov Slovenska. Kroje i požičiavam napr. na svadby na čepčenie mladuchy. Je to pekná tradícia, ktorá zaujíma aj mnohých mladých. Rada Rada tkám koberce, plátno, obrazy, no najmä erby, ktoré zachytávajú duchovnú podstatu rodu. Moje srdce je však zapálené pre to čo práve robím...

Stretávame sa v predvianočnom čase. Priblížte nám toto obdobie z pohľadu starých zvykov.

Všetko začína na Katarínu, kedy sa treba ísť poriadne vytancovať, lebo v advente to nie je dovolené! Potom Mikuláš poteší deti, Lucia donesie svetlo a nádej, že prídu lepšie dni a potom sú už Vianoce. V tomto čase sa robili tzv. nahovárky, kedy sa dohadovali svadby. Na drápačkách alebo priadkách robila jedna žena gazdinú, ktorá sa starala o teplo i o to, aby bolo všetko na poriadku tak, ako kázali tradície. Na priadkach mala každá dievčina kúdel' a svoje miesto. Vládla tam prísna hierarchia podľa toho, či bola dotyčná chýrna priadka, alebo sa len zaučala. Mladí ľudia sa stretávali práve pri tejto príležitosti. Hrali, spievali, tancovali a mládenci si potajomky obľúbali dievčatá. Bola to doslova spoločenská udalosť. Na Luciu sa pomocou husacích krídel vymetali z chalúp všetci zlí duchovia. Veľmi rada robím Luciu, všetky kúty v dedine povymetám. Aj autá sa pri mne zastavia. Chcú, aby som im dobre počarila a tešia sa dobrému zvyku. Lucie boli totiž dobré víly, ktoré v období zimy prinášali svetlo a odháňali všetko zlé. Od Lucie do Vilie strúhali chlapi stolec. Avšak tak, aby nemal kince. A keď sa dotyčný pozrel na polnočnej omši cez dierku v stolic po ženách, hneď vedel, ktorá je bosorka! Bolo to magické obdobie. Na Štedrý deň zas vítame malého Ježiška. Dnes sa deti tešia len na na darčeky. Naši predkovia sa tešili na Božie dieťa a jeho príchod. Na roráty nosili do kostola každý deň slamku, aby

mal Ježiško dost slamy do jaslíčiek. Ľudia sa snažili byť dobrí, kontrolovali svoje konanie, správanie, stíšili sa a boli k sebe lepší. V podstate Ježiško má narodeniny, tak dary by mal dostávať on...

Sú tradičné remeslá pútavé pre dnešných mladých?

U mňa v kúdelnici sa stretávajú ľudia rôzneho veku. Tí najmenší sa tu zahrajú. Tú sa totiž dá hrať so všetkým. Sú tu kotulky, kľbká, kolovrátk, nite, handričky, všetko sa krúti aj bez električky. Tí väčší si napíšu úlohy a potom sa porozprávame a bavíme. Nie však s modernými bábikami. Snažím sa o to, aby si niečo aj vyrobili, aby vedeli šiť, vyšívať. Napríklad teraz robíme ozdoby zo slamy na vianočný stromček. Na Veľkú noc zase malujeme kraslice. Deti sú veľmi otvorené a všetko do seba nasajú. Keď sa sem vracajú viem, že sa tu cítia dobre. V tomto priestore sa vychováva, učí, varí, pečie a najmä sa veľa smeje. Ženy si posedia, pospomínajú, pripomenú zabudnuté. Aj mne je tak dobre, vnímam to ako svoje poslanie.

Srdečne ďakujeme členke spolku Živena, energetickej nositeľke ľudových tradícií v Terchovskej doline, svojráznej pani Otílii Kadašiovej, o ktorej sa dočítate i na webe: kudelnaizba.webnode.sk

Autor: Alica Hodášová

Foto: Michal Kristek

Záchranná stanica a Ekocentrum v Zázrivej pomáhajú zraneným zvieratám

V jednej z obcí našej Miestnej akčnej skupiny, v Zázrivej, sa nachádza súkromná Záchranná stanica a Ekocentrum. Je to zariadenie, ktoré sa špecializuje na záchranu živočíchov z voľnej prírody, väčšinou vzácných chránených druhov. Zariadenie prevádzkuje občianske združenie s rovnakým názvom, pričom na aktivitách sa podieľa množstvo spolupracovníkov a dobrovoľníkov. Územie našej MAS tvorí v veľkej časti národný park Malá Fatra, v ktorom prebýva množstvo jedinečných živočíchov. Aktivity záchrannej stanice presahujú hranice obce Zázrivá, našej MAS i Slovenskej republiky.

živočíchov, poskytujeme informácie nielen z oblasti ochrany prírody, ale najmä z oblasti záchranu živočíchov – pretože je to práve laická verejnosť, ktorá je prvotným a rozhodujúcim kontaktom s ranenými živočíchmi. Práve vzdelaná laická verejnosť môže rozhodnúť o záchrane raneného jedinca, vhodnou pomocou a kontaktovaním odbornej inštitúcie. Dôležité je zároveň vedieť, že nie vždy živočích potrebuje pomoc – ide najmä zdanlivo opustené mláďatá vtákov alebo cicavcov – ich rodičia zvyčajne čakajú na blízkosť, kým človek odíde, a potom pokračujú v starostlivosti. Mláďatá vtákov treba položiť na vyvýšené miesto mimo dosahu predátorov, ich rodičia si ich tam nájdu.“

Financovanie takéhoto zariadenia nie je jednoduché. Vyžaduje si náročné získavanie zdrojov pomocou realizovania rôznych projektov, spoluprácou s verejným a súkromným sektorom, príp. darcami. Ak máte záujem pomôcť zachraňovať živočíchov, môžete tejto organizácii napríklad venovať 2 % z dane. Veľkou pomocou sú aj darcovia a firmy, ktoré podporujú aktivity Záchrannej stanice, či už finančne, alebo formou vecnej pomoci, či dobrovoľníckej činnosti. Všetkým

O činnostiach hovorí správca Záchrannej stanice Metod Macek: „Naše aktivity sú najmä záchrana živočíchov, ich transport do nášho zariadenia, diagnostika zdravotného stavu, nevyhnutné zákroky, liečenie a následné vypustenie naspäť do voľnej prírody. Je to množstvo aktivít, ktoré sa začínajú nájdením poškodeného živočícha“.

O nájdení zraneného živočícha zvyčajne prijímú správu buď priamo od osôb, ktoré ho našli, alebo sprostredkovane napr. aj z linky 112. Za tým nasledujú ďalšie činnosti, ktoré by mali viesť k vyliečeniu živočícha. Ošetrovanie a starostlivosť o tieto živočíchov si vyžaduje náležitú pozornosť, skúsenosti, ale aj vybavenie. Živočích je po prijatí do stanice vyšetrený, v prípade operačného zákroku operovaný, a je umiestnený podľa okolností do samostatnej voliéry, alebo ak okolnosti dovoľia, spoločne s iným živočíchom vhodného druhu. „Najlepšou odmenou je, keď vyliečeného živočícha vrátíme späť do voľnej prírody tam, kde patrí. Nie vždy je to však možné, niektoré zranenia sú natolko závažné, že konkrétny živočích už nie je schopný samostatného života vo voľnej prírode. Taký živočích je podľa zákona majetkom štátu, a patrí do ZOO Bojnice“.

Záchranná stanica a Ekocentrum okrem samotnej záchranu živočíchov vykonáva aj

aktivity v oblasti environmentálnej výchovy. Správca Metod Macek hovorí: „Ročne nás navštívi okolo 1000 návštevníkov – nielen zo spádového regiónu, ale prakticky z celého územia SR a zahraničia, ktorým okrem ukážky zariadenia a umiestnených

darcom a pomocníkom patrí veľká vďaka, pretože bez nich by toto zariadenie na takejto úrovni nedokázalo existovať."

Členovia Záchrannej stanice a Ekocentra v Zázrivej sa tiež podieľajú na viacerých významných projektoch. Najzaujímavejšie sú Návrat orla skalného do Moravsko-sliezskych beskýd a prinavrátanie sov plamienky driemavej a kuvika plačlivého na sever slovenska, obidva projekty sú realizované v spolupráci so Záchranou stanicou v Bartošoviciach na Morave.

Návštevu Záchrannej stanice a Ekocentra v Zázrivej je potrebné si vopred dohodnúť na: metod.macek@gmail.com, alebo číse 0903 504 470. Na týchto kontaktoch môžete takisto nahlásiť nájdenie zraneného živočícha, prípadne odkonzultovať správny postup.

Webstránka organizácie je: www.zachranazvierat.sk a facebookový profil s aktuálnymi udalosťami nájdete pod názvom „Záchraná stanica pre zranené živočíchy Zázrivá.“ (11)

OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“

NEZBUDSKÁ
LÚČKA

MOJŠ

NEDEZDA

TEPLIČKA
NAD VÁHOM

TERCHOVÁ

STREČNO

STRÁŽA

KOTRČINÁ
LÚČKA

STRÁNAVY

LUTIŠE

VARÍN

GBELÁNY

LYSICA

BELÁ

DOLNÁ
TIŽINA

ZÁZRIVÁ

KRASŇANY

Spravodaj OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“, číslo 1-rok 2013 (pilotné vydanie). Informačný materiál vydáva OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“ so sídlom: Námestie sv. Floriána 1002, Varín, 01303, Slovensko, IČO: 42063418, tel: 041/5532637, +421917 978 756, www.mas-td.sk, spravodaj@mas-td.sk, info@mas-td.sk. Informačný materiál vychádza v rámci realizácie Integrovannej stratégie rozvoja územia OZ „Partnerstvo pre MAS Terchovská dolina“, ktoré je financované z Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013. Autori fotografií: Jozef Jurík, Miroslav Sabo, Michal Kristek, archív MAS-TD. Náklad 10 000 ks. Redakcia: Ing. Martina Olešová (MO), Mgr. Peter Madigár (PM), Bc. Jozef Jurík (JJ), Alica Hodášová (AH). Text neprešiel jazykovou úpravou. Informačný materiál je distribuovaný bezplatne, nesmie byť v žiadnom prípade predmetom predaja!